

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ ЛІКАРСЬКОЇ РОСЛИННОЇ СИРОВИНИ

Никитюк Ю. А., к. с.-г. н., с. н. с.
Інститут агроєкології і природокористування НААН

На сучасному етапі розвитку аграрного сектора економіки рівень продовольчої та екологічної безпеки істотно обумовлено альтернативними технологіями в галузі сільського господарства та збереженням природних ресурсів агросфери [1, с. 4]. Нині серед таких систем найбільший розвиток отримало органічне сільське господарство, що практикується на комерційній основі в багатьох країнах світу. Проте, попри вживання державою та суб'єктами господарювання певних заходів, органічне землеробство й ринок органічної сільськогосподарської продукції досі залишаються недостатньо розвиненими. З огляду на вищевикладене та зважаючи на євроінтеграційні прагнення України, існує невідкладна необхідність розробки концептуальних положень розвитку органічного сільського господарства [1, с. 5].

Одним з головних споживачів продукції органічного сільського господарства в нинішніх умовах є система охорони здоров'я, індустрія дитячого і дієтичного харчування. Тому однією з головних видів продукції має бути лікарська рослинна сировина. У сучасних умовах слід розглядати культивування лікарських рослин як елемент ринку лікарської рослинної сировини.

Лікарське рослинництво спільно з заготівлею дикоростучої лікарсько-технічної сировини формує сировинний базис даного ринку. Галузь лікарського рослинництва в усьому світі є високодохідною, враховуючи наявний і постійно зростаючий попит. Наприклад, у невеликій Угорщині дохід від реалізації лікарської сировини й продукції, на основі лікарських рослин, становить до 35 млн дол. США на рік. У цій країні під лікарські культури відведено близько 42 тис. га, на яких заготовлюють близько 40 тис. тонн сировини [2]. В цілому рентабельність вирощування лікарських рослин завжди в кілька разів перевищує рентабельність вирощування зернових.

Пропонуємо окрім запровадження належної практики культивування та збирання вихідної сировини рослинного походження (Good Agricultural and Collection Practice – GACP) застосовувати органічні методи виробництва, збору та переробки лікарської рослинної сировини. Особливість розроблених технологій обробітку

лікарських культур органічними методами полягає у виключенні засобів хімізації (мінеральних добрив і пестицидів). Розвиток рослин відбувається на природному фоні агроєкосистеми. Основні способи боротьби з бур'янами – механічна і ручна обробка ґрунту.

Проведені дослідження показали, що впровадження у виробництво органічних методів ґрунтується на здатності лікарських культур використовувати природні можливості агроєкосистеми з урахуванням родючості ґрунтів і свого біопотенціалу. При цьому культури здатні формувати високий урожай, підвищуючи рентабельність аграрного виробництва.

Програма науково-практичних досліджень з організації процесу органічного виробництва і переробки лікарської рослинної сировини включає декілька етапів: 1) вибір видів лікарських культур і розробка технологій їх обробітку без застосування засобів хімізації; 2) організація виробничих посівів на ділянках, що відповідають стандартам органічного агровиробництва; 3) розробка і організація технологічного процесу збору і переробки сировини відповідно до стандартів органічного агровиробництва; 4) визначення витрат на увесь технологічний цикл.

При виробництві продукції з органічної лікарської рослинної сировини використовують не лише вирощені, але і дикорослі лікарські трави. У зв'язку з цим важливим моментом є організація процесу їх збору з дотриманням екологічних вимог, що пред'являються до цього процесу. В аграрних підприємствах процес збору дикорослих лікарських рослин має бути організований в місцях, що ставлять стандартам органічного агровиробництва в межах певних територій [3]. Види дикорослих трав для збору підбирають залежно від асортименту продукції, що випускають відповідно до рецептури.

Слід зазначити, що на рівні сільськогосподарських підприємств відсутня система управління якістю продукції. Забезпечення і контроль якості здійснюється керівниками відповідних технологічних служб і структурних підрозділів у рамках своїх посадових інструкцій. Для формування системи якості органічної продукції підприємствам слід мати взаємозв'язану програму забезпечення якості сировини і продукції між виробниками та переробниками. На наш погляд, кожна служба повинна виконувати свої функції по управлінню якістю продукції в процесі органічного виробництва на кожному етапі, від обробки ґрунту до збуту.

Література

1. Концепція розвитку органічного землеробства в Україні до 2020 року / Шкуратов О. І., Дребот О. І., Чудовська В. А. та ін. – К. : ТОВ «Екоінвестком», 2014. – 16 с.

2. Ключевская Е. Выращивание лекарственных растений может стать прибыльным бизнесом [Электронный ресурс] / Е. Ключевская. – Режим доступа: <http://www.rg.ru>

3. Никитина З. В. Теоретические и организационные основы экологического сельского хозяйства: [монография] / З. В. Никитина, Н. С. Баннова. – СПб.: Великие Луки, 2005. – 122 с.